

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

اکبر حسن پور^۱

کامران نظری^۲

بیمان اکبری^۳

چکیده

هدف این پژوهش، ارائه مدلی مناسب برای تعیین عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری *SMART-PLS* است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل ۴۲۵ نفر از اعضای علمی دانشگاه پیام نور غرب کشور (کرمانشاه، همدان، کردستان و ایلام) است. که با استفاده از فرمول کوکران ۲۰۲ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. با بررسی مبانی نظری و مرور پیشینه‌های تحقیق، متغیرهای اثرگذار بر اخلاق حرفه‌ای تدریس شناسایی شدند که توسط خبرگان مورد تأیید قرار گرفتند. عوامل مؤثر در هشت گروه اصلی؛ پرهیز از قضاوت انتقادپذیری، عدم تبعیض، عدالت کاری، حفظ اسرار، رعایت حرمت، مسئولیت‌پذیری و ارزش‌های هم‌هنگ طبقه‌بندی شدند و مدل پژوهش تدوین گردید. سپس پرسشنامه بین جامعه آماری توزیع شد و به کمک مدل‌سازی معادلات، داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند. روایی (تحلیل عاملی تأییدی) و پایایی (ضریب آلفای کرونباخ) پرسشنامه‌ها حاکی از آن هستند که ابزارهای اندازه‌گیری از روایی و پایایی خوبی برخوردار هستند. نتایج حاصل از آزمون فرضیات توسط نرم‌افزار *SMART-PLS* و با استفاده از آماره آزمون t و ضرایب مسیر (β)، نشان داد که عوامل هشت‌گانه، رابطه مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارند.

واژگان کلیدی: اخلاق حرفه‌ای تدریس، عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس، دانشگاه پیام نور.

^۱ استادیار دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی

^۲ عضو علمی دانشگاه پیام نور

^۳ عضو علمی دانشگاه پیام نور

اخلاق به‌عنوان تنظیم‌کننده روابط میان انسان‌ها، همواره از اهمیت بسیاری برخوردار بوده است. در مدیریت نیز این سازوکار درونی، بدون آنکه نیاز به اهرم‌های بیرونی داشته باشد، قادر است تا عملکردهای اخلاقی را در کارکنان تضمین نموده و سازمانی اخلاقی را به وجود آورد (بیک زاده و همکاران، ۱۳۸۹). آموزش عالی به‌عنوان بالاترین سطح آموزشی در یک جامعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا این دوره آموزشی در رشد و توسعه جامعه در ابعاد مختلف فناوری، علمی، فرهنگی و اقتصادی و سیاسی نقش دارد. از طرفی نتیجه و حاصل کلیه فعالیت‌ها و تلاش‌ها در نظام آموزش ابتدایی، راهنمایی و متوسطه در فرایند آموزش عالی منعکس می‌شود. و در کل این دوره آموزشی در ارتقاء سطح زیرمجموعه‌های جامعه مؤثر است. دانشگاه یکی از مهم‌ترین و سازنده‌ترین نهادهای اجتماعی است که بایستی به اعتدالی خلاقیت‌ها در جامعه منجر شود. خلق دانش جدید و توسعه آن بر عهد دانشگاه و دانشگاهیان است. منشأ پژوهش‌های جدید و دریافت دانش‌های روز دنیا و کاربرد آن در مسائل مختلف راز طریق دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد (بوید و همکاران، ۲۰۰۷).

کیفیت آموزشی و پژوهشی از جمله دغدغه‌هایی است که همیشه نظام‌های دانشگاهی برای دستیابی به آن تلاش می‌کنند. و در آن را ستا در دو دهه اخیر برای ارتقا کیفیت آموزش عالی و دستیابی به هدف‌های نظام دانشگاهی در بسیاری از کشور به وجود آمده است (بازرگان، ۱۳۸۵). اساتید دانشگاه‌ها صرف‌نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، از آنجا که وظیفه‌ی تدریس و آموزش را به عهده دارند باید در حرفه معلمی هم مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند؛ چرا که آموزش نخستین کارکرد و مأموریت دانشگاه محسوب می‌شود. آموزش‌های ارائه شده از سوی یک نظام آموزشی ممکن است منجر به بروز رفتارهایی خاص در جامعه شود که از نظر اخلاقی قابل نقد و بررسی باشد. برای مثال، نحوه تدریس می‌تواند موجبات یادگیری مطلوب دانشجویان متنا سب با تحولات علمی و تقاضاهای جامعه را فراهم بیاورد یا نیاورد؛ منابع آموزشی، محتوا و سرفصل‌های دروس ممکن است به‌گونه‌ای باشند که نوع خاصی از تفکر و اندیشه را تقویت یا تضعیف کنند که برای جامعه دارای فواید یا مضرات فراوانی باشد، نوع رفتار استاد می‌تواند بر منش و رفتار دانشجویان تأثیر مثبت یا منفی داشته باشد (فراست خواه، ۱۳۸۵).

با تحقیق در مقالات و کتب اخلاق مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های پیام نور غرب کشور که باعث ایجاد مشکلات عدیده در این سازمان شده بود تا قبل از جویا شدن نظر خبرگان در این زمینه، فهرست‌وار در بخش مبانی نظری و پیشینه تحقیق همین مقاله آورده شده است. و در ادامه به مختصری از این عوامل پرداخته شده است. وجود این چنین معضلاتی از طریق مراجعه به آمار تشکیل کمیته انضباطی کاملاً مشهود است، آمار تشکیل این جلسات ناشی از عدم رعایت مؤلفه‌ها اخلاق حرفه‌ای می‌باشد که عبارت‌اند از:

عدم تطابق دروس با دانش استاد، (اساتید دروس متناسب با تخصص خود تدریس نمی‌کنند) " که این امر باعث تفسیر نادرست اساتید نسبت به دروس مورد تدریس می‌شود. به‌طور مثال متقاضیان تدریس در دانشگاه هر درسی را که از طرف دانشگاه به آن‌ها پیشنهاد می‌شود بدون تخصص در این زمینه قبول کرده و تدریس می‌نمایند. **ناهماهنگ بودن روش ارزشیابی استاد با اهداف آموزشی:** روش ارزشیابی استاد در پایان‌ترم کاملاً متفاوت و سلیقه‌انجام می‌شود، به‌طور مثال برخی از اساتید ملاک ارزشیابی تنها حضور در کلاس، برخی نگارش مقاله، برخی اجرای کنفرانس. **بی تفاوتی نسبت به موضوعات حساس (اطراف):** گاهی در برخی از واحدهای دانشگاهی دانشجویان با لباس زننده و عدم پوشش نامناسب در محیط دانشگاه حاضر می‌شود که اساتید نسبت به این امر بی‌تفاوت می‌باشند و اظهار می‌دارند که وظیفه ما فقط تدریس است و بس. **رعایت عدالت کاری:** مسئولیت اصلی مدرس مشارکت در توسعه فکری و عقلی دانشجو حتی المقدور در حوزه تخصصی استاد و اجتناب از انجام کارهای نامناسب و تبعیض‌آمیز است که عدم اجرای این رسالت توسط اساتید باعث کاهش رشد تحصیلی دانشجو می‌شود. مصادق عدم رعایت مؤلفه‌ی فوق که گاهی در دانشگاه پیام نور دیده می‌شود همچون نسبت

¹ Boyd et al

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

دادن عبارات موهن به دانشجویان، اعمال تبعیض نژادی و جنسیتی یا وادار نمودن دانشجویان به پذیرش ارزش یا نقطه نظر خاص. حفظ اسرار دانشجو و محرمانه نگه داشتن آن‌ها: از دیگر مصادیق مؤلفه اخلاق حرفه‌ای در آموزش است که این مؤلفه اصلی در برخی از واحدهای دانشگاه پیام نور رعایت نمی‌شود. بیان نسبت‌های ناصواب در کلاس و در میان دانشجویان در خصوص صلاحیت علمی دیگر اساتید و زیر سؤال بردن عملکرد دیگر همکاران از دیگر مصادیق عدم رعایت حرمت و احترام همکاران می‌باشد. پیش قضاوت کاری: قضاوت در مورد دیگران کاری غیراخلاقی است که گاهی در میان اساتید دانشگاه نسبت به دیگر همکاران صورت می‌پذیرد. عدم پذیرش انتقاد: با توجه به بررسی‌های انجام شده برخی از اساتید دانشگاه پیام نور انتقادپذیر نبوده تحمل نقدپذیری ندارند بنابراین با اولین نقد که بر عملکرد آن‌ها صورت می‌پذیرد تحمل خود را از دست می‌دهند. فقدان مولفه‌های فوق با توجه به جدول (۱) بیان شده است.

جدول ۱. آمار تشکیل کمیته‌های انضباطی دانشگاه پیام نور

استان‌ها	کرمانشاه	ایلام	کردستان	همدان
تعداد کمیته‌ها انضباطی	۶۵	۵۷	۴۴	۶۱

منبع: دانشگاه پیام نور

موارد مطرح شده فوق و موارد دیگر از این قبیل محققین را برآن داشت که به بررسی عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس پرداخته و مدل مناسبی را در این زمینه ارائه دهند. همان‌طور که اشاره شد اخلاق حرفه‌ای به مسائل و رفتار اخلاقی یک نظام حرفه‌ای مانند حرفه پزشکی، وکالت، مهندسی و ... می‌پردازد و ناظر بر افعال ارادی افراد آن حرفه در حیطه فعالیت‌های حرفه‌ای خودشان است. آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است و مجموعه‌ای از رفتارهای انسانی شاغلان آن در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارد (فراست خواه، ۱۳۸۵). اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی به مشخص کردن حدود و ثغور رفتارهای مناسب یا نامناسب و هدایت اعضای هیئت‌علمی در اجرای مسؤولیت‌های حرفه‌ای می‌انجامد. از آنجا که مسؤولیت‌ها و وظایف حرفه‌ای اساتید و اعضای هیئت‌علمی دانشگاه‌ها عمدتاً در سه حوزه آموزشی، پژوهشی و کارآفرینی تقسیم می‌شود اخلاق حرفه‌ای آموزش عالی نیز ناظر بر هر سه حوزه است (آرین پور و محرابی، ۱۳۹۵). نظام‌های آموزش عالی، به‌عنوان بارزترین نمود سرمایه‌گذاری نیروی انسانی، نقش اصلی را در تربیت و تأمین نیروی انسانی کارآمد بر عهده دارند. این نظام‌ها سهم قابل توجهی از بودجه هر کشور را به خود اختصاص می‌دهند و نقشی تعیین کننده در ابعاد گوناگون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه دارند. از این‌رو، اطمینان از کیفیت مطلوب عملکرد آن‌ها به‌منظور جلوگیری از هدر رفتن سرمایه‌های انسانی و مادی، و نیز داشتن توانایی رقابت در دنیای آینده، ضرورتی انکارناپذیر دارد. دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، مانند هر نظام اجتماعی دیگر و براساس سطح پیشرفت و نیازهای جامعه، می‌توانند کارکردهای متفاوتی داشته باشند. سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) سه کارکرد اصلی دانشگاه‌ها را «تولید دانش»، «پژوهش»، «انتقال دانش» (آموزش) و «اشاعه و نشر دانش» (ارائه خدمات) می‌داند. (اجتهادی، ۱۳۷۷). غایت دانشگاه، فراهم کردن تدریس بر پایه تحقیق و ارتقای تعلیم و تربیت و رفاه در جامعه است. دانشگاه حمایت از دانشجویان خود، در تبدیل شدن به شهروندان مستقل، منتقد، روشن فکر و فعال را هدف قرار داده است.

سه گروه اصلی تأثیرگذار و تأثیرپذیر مرتبط با کارکرد آموزشی دانشگاه عبارت‌اند از مدیران و سیاست‌گذاران، اعضای هیئت علمی و دانشجویان. در این میان، اعضای هیئت‌علمی نقش اصلی را در اداره و هدایت امر آموزش بر عهده دارند. پایبندی اعضای هیئت علمی به اصول و ارزش‌های اخلاق حرفه‌ای، هم از منظر توسعه فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاقیات و هم از منظر انتقال صفات ممیزه و ویژگی‌های برجسته انسانی به دانشجویان و در نتیجه اشاعه آن‌ها در جامعه، بسیار حائز اهمیت

¹ United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (UNESCO)

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

است (نعمتی و محسنی، ۱۳۸۹). اساتید دانشگاه‌ها صرف‌نظر از رشته تخصصی خود که باید در آن مهارت داشته باشند، از آنجا که وظیفه تدریس و آموزش را به عهده دارند باید در حرفه معلمی هم مهارت داشته و با اصول حرفه‌ای آن آشنا باشند؛ چرا که آموزش نخستین کارکرد و مأموریت دانشگاه محسوب می‌شود. آموزش‌های ارائه شده از سوی یک نظام آموزشی ممکن است منجر به بروز رفتارهایی خاص در جامعه شود که از نظر اخلاقی قابل نقد و بررسی باشد. برای مثال، نحوه تدریس می‌تواند موجبات یادگیری مطلوب دانشجویان متناسب با تحولات علمی و تقاضاهای جامعه را فراهم بیاورد یا نیاورد؛ منابع آموزشی، محتوا و سرفصل‌های دروس ممکن است به‌گونه‌ای باشند که نوع خاصی از تفکر و اندیشه را تقویت یا تضعیف کنند که برای جامعه دارای فواید یا مضرات فراوانی باشد، نوع رفتار استاد می‌تواند بر منش و رفتار دانشجویان تأثیر مثبتی منفی داشته باشد (فراست خواه، ۱۳۸۵).

تدریس و آموزش دانشجویان از عمده‌ترین وظایف اساتید محسوب می‌گردد (ظه‌ور و اسلامی نژاد، ۱۳۸۱). که کیفیت آن در ارتقای انگیزه، نشاط، نوآوری و افزایش کارایی استاد و دانشجو تأثیر به‌سزایی دارد. از تدریس تعاریف مختلفی ارائه شده است. به‌طور تاریخی و در بین عامه مردم، تدریس با ابلاغ یا افاضه‌دانش یا مهارت همخوان شده است. در بین خواص، از تدریس تعاریف‌های دیگری ارائه می‌شود. گیچ^۲ (۱۹۶۳) تدریس را «هر شکلی از ارتباط بین‌الاشخاصی» می‌داند که «منظور از آن، تغییر روش‌هایی است که دیگر افراد می‌توانند یا می‌خواهند بدان روش‌ها رفتار کنند» آمیدون و هانت^۳ (۱۹۶۷) تدریس را «یک جریان تعامل» می‌دانند که «در شکل ابتدایی، گفتگوی کلاس درس را دربرمی‌گیرد و بین معلم و شاگردان رخ می‌دهد و طی فعالیت‌های کاملاً تعریف شده به پیش می‌رود.» کلوتر^۴ (۱۹۸۵) «تدریس را فعالیت بین‌الاشخاصی که معطوف به یادگیری است و توسط یک یا چند نفر به انجام می‌رسد» دانسته است. رابرت سون^۵ (۱۹۸۷) از تدریس به معنای «فعالیت تعهدآور همراه با قصدی که موجب یادگیری در دیگری می‌شود» یاد کرده است (به نقل از موسی پور، ۱۳۸۳). آیزنر^۶ (۱۹۷۹)، تدریس را هنری می‌داند که در آن، معلمان به‌وسیله‌ی ارزش‌ها و مجموعه متنوعی از عقاید و تصمیم‌هایی که دارند نیاز شخصی دانش‌آموزان را برطرف می‌کنند. بازلی و جانستون (۲۰۰۲) نیز تدریس را فعالیتی می‌دانند که مستلزم آگاهی عمیق از اهمیت انتخاب فرد است و اینکه چگونه این انتخاب‌ها، پیشرفت و رفاه دیگران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آگاهی از اهمیت اخلاقی کار فرد، شناخت از آن کار را افزایش می‌دهد. با این وجود، همان‌گونه که هیوبنر (۱۹۹۶) در بحث خود از تدریس به‌عنوان یک فعالیت اخلاقی اظهار کرده است: «معلمان اغلب جنبه اخلاقی کارشان را نادیده می‌گیرند به این دلیل که، زبان‌آموزی گرایش دارد توجه را تنها به آن مشکلات و مسائلی جلب کند که بتوانند به‌طور فنی و فن حل شوند (به نقل از کمپل، ۲۰۰۸). کلارک^۷ (۲۰۰۴) هم ضمن تعریفی از تدریس بیان می‌کند که هدف تدریس، تربیت کردن است. اما تربیت کردن دقیقاً به چه معناست؟ غایات تعلیم و تربیت چه هستند؟ او می‌گوید برای توضیح دادن در این باره می‌توان از سخن مشهور سقراط یعنی «زندگی سنجیده نشده ارزش زیستن ندارد» کمک گرفت در این عبارت، مفاهیم زیر نهفته است: نقاد، منطقی، مستقل، خلاق، وظیفه‌شناس، روشنفکر، یادگیری به خاطر خود یادگیری و ... در ادامه بیان می‌کند که ما معلمانی نمی‌خواهیم که صرفاً مطالب را به بچه‌ها تدریس کنند، بلکه ما معلمانی می‌خوانیم که روشنفکر باشند، بینش و بصیرت‌های جدید ارائه دهند، فرصت‌ها را خلق کنند، تصورات را وسعت بخشند، اقتدار و سلطه را به چالش بکشند و تبدیل به شهروندانی اخلاقی در جامعه شوند.

¹ Imparting

² Gage

³ Amidon and Hunter

⁴ Klauer

^۵Robertson

⁶ Eisner

^۷Campbell

⁸ Clark

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

عوامل متعددی بر اخلاق حرفه‌ای تدریس، مؤثر است که پس از مرور مبانی نظری تحقیق، تعدادی از عوامل تأثیرگذار بر اخلاق حرفه‌ای در تدریس شناسایی شده‌اند که در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول ۲: عوامل تأثیرگذار بر اخلاق حرفه‌ای تدریس

ردیف	سال	پژوهشگر	عوامل تأثیرگذار اخلاق حرفه‌ای در تدریس
۱	۱۳۹۶	سیحان نژاد و همکاران	ویژگی‌های شخصیتی، اشراف بر محتوی، تسلط بر روش‌های تدریس، ارزشیابی استاندارد، رعایت قوانین آموزشی
۲	۱۳۹۶	قبادیان	مسئولیت‌پذیری، صداقت، عدالت و انصاف، وفاداری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، احترام به دیگران، همدردی با دیگران، و رعایت احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۳	۱۳۹۵	نجفی و همکاران	ویژگی‌های شخصیتی، اشراف بر محتوی، تسلط بر روش‌های تدریس، ارزشیابی استاندارد، رعایت قوانین آموزشی
۴	۱۳۹۵	جدیدی و همکاران	ابعاد ویژگی‌های شخصیتی، تسلط بر روش‌های تدریس، شناخت وجوه مختلف یادگیرنده، ارزشیابی استاندارد
۵	۱۳۹۵	نوریان و همکاران	جنسیت، سابقه کاری، نوع استخدام
۶	۱۳۹۳	سیحان نژاد و همکاران	ویژگی‌های شخصیتی، اشراف بر محتوی، تسلط بر روش‌های تدریس، ارزشیابی استاندارد، رعایت قوانین آموزشی
۷	۱۳۹۲	بودر جمهوری و همکاران	رابطه تعاملی با دانشجو، دانش پژوهی، محوریت رشد دانشجو، مدیریت کلاس و ارزیابی مناسب
۸	۱۳۹۰	آراسته و جاهد	بررسی اخلاق در چهار بعد آموزشی، پژوهشی، دانشجویی و مدیریتی
۹	۱۳۹۰	مطلبی فرد و همکاران	کارآمدی در آموزش، کارآمدی در ارائه محتوا، تعامل حرفه‌توجه‌ای، به رشد همه جانبه دانشجویان، احترام به همکاران، فضای بحثی مناسب در کلاس، احترام به کلاس و ارزشیابی مناسب
۱۰	۱۳۸۸	نیکنمایی و کریمی	بررسی اخلاق در چهار بعد آموزشی، پژوهشی، دانشجویی و مدیریتی و ابعاد ویژگی‌های شخصیتی
۱۱	۲۰۱۶	بروس ماکسول	رفع مشکلات با احترام و بدون تبعض، کمک جامع فکری شخصی و اجتماعی دانشجویان، استفاده از یک پروتکل حقوقی برای تخلف دانش‌آموزان، احترام فردی و قراردادهای اجتماعی، مشارکت فعال در انجمن‌های حرفه‌ای، خودداری از فعالیت‌های منفی....
۱۲	۲۰۱۵	تانگ کی و تان چان چان	مهارت ارتباطی، تفکر انتقادی و حل مسئله مهارت‌ها، تیم مهارت کار، یادگیری مادام‌العمر و مدیریت اطلاعات، مهارت کارآفرینی
۱۳	۲۰۰۹	موری و همکاران	صلاحیت محتوا، صلاحیت تعلیم و تربیتی، پرداختن به موضوعات مهم، تامل با دانشجو، اطمینان‌پذیری و اعتماد کردن، احترام به همکاران، ارزشیابی مناسب دانشجو، احترام به موسسه، رشد دانشجویان اصل
۱۴	۲۰۰۹	کوکاباس و کاربوکس	عدالت و صداقت
۱۵	۲۰۰۸	ریبولد و هالکس	مسئولیت‌پذیری، نیکوکاری، صداقت و عدالت
۱۶	۲۰۰۴	ویلیم	اعتماد، شفاف بودن، صداقت در ارتباط با دانشجو، رعایت صداقت
۱۷	۲۰۰۲	پینار	تأمین منافع مالی در قبال نمره، مغشوش کردن نتایج با تحریف داده‌های تحقیق
۱۸	۲۰۰۲	کادوزیر	مسئولیت‌پذیری، صداقت، عدالت و انصاف، وفاداری، برتری‌جویی و رقابت‌طلبی، احترام به دیگران، همدردی با دیگران، و رعایت احترام نسبت به ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی
۱۹	۲۰۰۰	فالونا	تعادل بین اراده محتوا درس و تحقیق، احترام به دانشجو، حفظ تمامیت دانشگاه، ارزشیابی عینی و عادلانه، رعایت محرمانه بودن اطلاعات، رفتار مناسب با دانشجو

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

در این بخش این سؤال مطرح می‌شود که آیا می‌توان مدل نهایی و جامعی از عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور ارائه کرد؟ در این راستا با بررسی پیشینه پژوهش و نظر خبرگان، عوامل اصلی در هشت گروه اصلی که شامل: پرهیز از قضاوت انتقادپذیری، عدم تبعیض، عدالت کاری، حفظ اسرار، رعایت حرمت، مسئولیت‌پذیری و ارزشیابی هماهنگ، بود به عنوان متغیرهای مستقل این پژوهش شامل شناسایی شد و متغیر وابسته، اخلاق حرفه‌ای می‌باشد. زیرسازه مربوط به هریک از متغیرهای مستقل در جدول ۳ مشخص شده است و سپس مدل پژوهش تدوین گردید.

جدول ۳. متغیرهای مستقل و زیرسازها

سازه	نشانگر زیر سازه	زیر سازه
پرهیز از قضاوت	q1	اظهار نظر در مورد موسسه
	q2	اظهار نظر در مورد همکاران
	q3	مقایسه سطح علمی خود و همکاران
	q4	مقایسه آثار و تالیفات خود و دیگران
	q5	مقایسه سوابق تدریس خود و دیگران
	q6	مقایسه سوابق خانوادگی
انتقادپذیری	q7	پذیرش نکته نظرات همکاران
	q8	پذیرش ارزیابی دانشجویان کلاس
	q9	گوش کردن به نظرات مخالف
	q10	اصلاح رفتار غلط پس از متوجه شدن
	q11	اذهان به تصمیم‌گیری‌های نادرست
	q12	اذهان به اشتباهات شخص
عدم تبعیض	q13	تفاوت نژادی
	q14	تفاوت جنسیتی
	q15	تفاوت جناحی
	q16	تفاوت مذهبی
	q17	تفاوت سوابق تحصیلی
	q18	تفاوت سنی
عدالت کاری	q19	حضور به موقع در کلاس
	q20	تشریح مسائل درسی برای تمامی دانشجویان
	q21	ارزیابی تمامی دانشجویان با یک شاخص منسجم
	q22	اعلام به موقع نمرات
	q23	رعایت سلسله مراتب سازمانی
	q24	رعایت اراستگی
	q25	پرهیز از آگاهی مسائل شخصی
حفظ اسرار	q26	عدم اعلام مسائل شخصی دانشجویان در جمع
	q27	عدم اعلام مسائل اساتید در جمع دانشجویان
	q28	عدم اعلام مسائل دانشجویان در جمع اساتید

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

عدم افشای مسائل موسسه	q29	رعایت حرمت
عدم تجسس در مورد دیگران	q30	
حفظ شان و موقعیت دانشجو	q31	
پرهیز از بیان الفاظ رکیک	q32	
تکریم دانشجو	q33	
برخورد صحیح با افراد متخلف	q34	
داشتن روحیه تحمل و بردباری و سعه صدر در برخورد با دانشجویان	q35	
رعایت شان بزرگان سازمان	q36	مسئولیت پذیری
توجه به مسئولیت‌های خود	q37	
جدی گرفتن کار	q38	
داشتن تعهد نسبت به انجام وظایف	q39	
انتقال اطلاعات شغلی به دیگران	q40	
خودداری از اتلاف وقت و کار بیهوده	q41	
مواظبت از وسائل کار و صرفه جویی در مصرف آنها	q42	
ارزیابی بر مبنای فعالیت کلاسی	q43	ارزشیابی هماهنگ
ارزیابی بر مبنای حضور مستمر و منظم	q44	
ارزیابی بر مبنای مقررات انضباطی	q45	
ارزیابی بر مبنای مشارکت در تدریس	q46	
ارزیابی بر مبنای نمرات آزمون پایانی	q47	

نمودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

روش

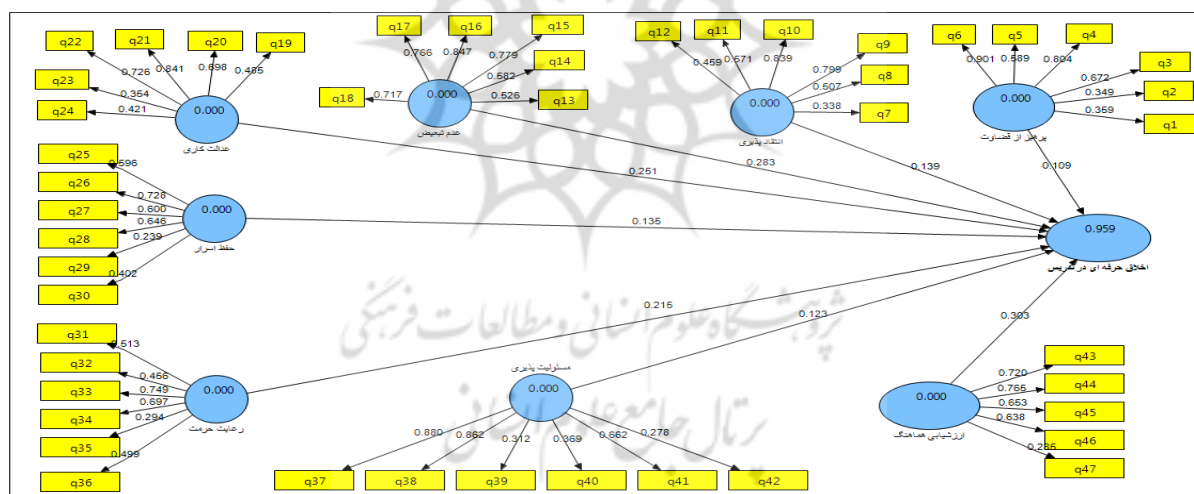
این تحقیق از نظر هدف از نوع "تحقیقات کاربردی" است و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، از نوع "تحقیقات توصیفی-پیمایشی" است. از آنجا که محققین به دنبال تعیین رابطه بین متغیرهای تحقیق است، این تحقیق از نوع "تحقیقات همبستگی" است. در بخش نظری، با رجوع به کتب، مجله‌ها و پایگاه اینترنتی، اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش جمع آوری شد. در بخش میدانی برای جمع آوری داده‌ها از ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه استفاده شد. در گام اول و با مطالعه مبانی نظری، عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس تعیین شده، و سپس توسط ۳۰ نفر از خبرگان این عوامل مورد تایید قرار گرفتند. در گام بعدی

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

عوامل نهایی در قالب پرسشنامه، که دارای طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت بود. بین ۲۰۲ نفر از اعضای علمی توزیع شد و در گام نهایی، از طریق مدل سازی معادلات ساختاری، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. جامعه آماری در این تحقیق شامل ۴۲۵ نفر از اعضای علمی دانشگاه پیام نور غرب کشور بود. حجم نمونه ۲۰۲ نفر بود که از طریق فرمول کوکران به دست آمده و انتخاب افراد به روش تصادفی ساده بوده است. برای سنجش روایی پرسشنامه، ابتدا بین ۳۰ نفر صاحب نظر توزیع و عوامل مورد تأیید قرار گرفت برای برآورد پایایی، آلفای کرونباخ با استفاده از ابزار SPSS محاسبه شد. آلفای محاسبه شده پرسشنامه مورد استفاده ۰,۸۰۵ محاسبه گردید. با توجه به این که ضریب آلفای بالاتر از ۷۰ درصد قبول است لذا می‌توان پایایی پرسشنامه مذکور را خوب ارزیابی کرد.

یافته‌ها

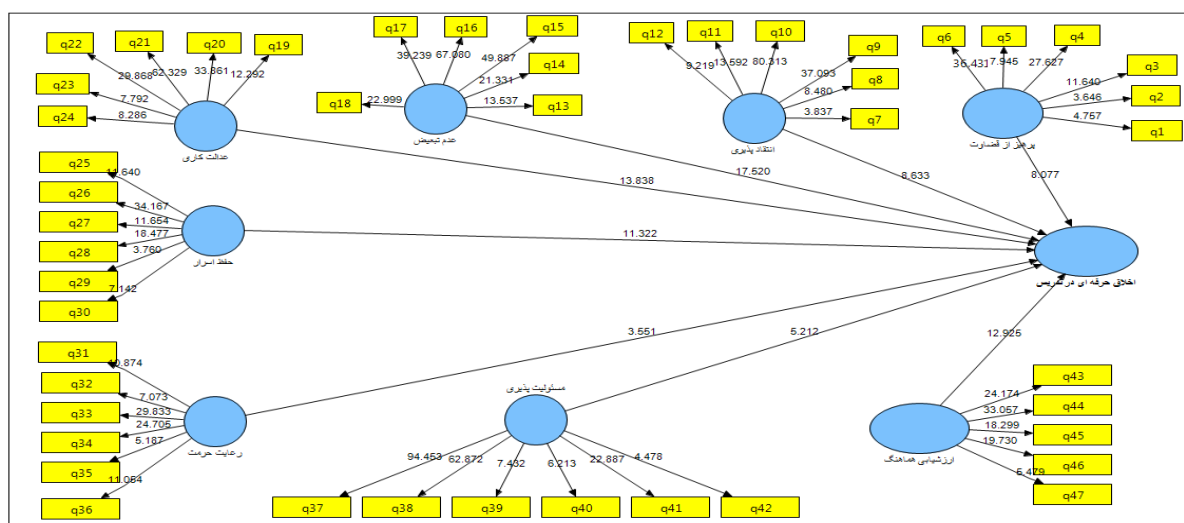
در این مقاله از روش حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. روشی برای مدل‌سازی معادله ساختاری است. مدل‌سازی معادله ساختاری تنها ابزار تحلیل مدل‌های مسیر یا علی است. مدل مسیر این تحقیق، دست کم سه متغیر وابسته دارند که دو متغیر وابسته برای سومین متغیر وابسته نقش متغیر مستقل را بازی می‌کند. در این تحقیق متغیر هشت گانه به عنوان متغیر مستقل و اخلاق حرفه‌ای تدریس به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. در واقع، این روش ترکیبی است از تحلیل مؤلفه‌های اصلی، که شاخص‌ها را به متغیرهای نهفته مرتبط می‌کند، و تحلیل مسیر، که امکان ایجاد سیستمی از متغیرهای نهفته را فراهم می‌سازد. برآورد پارامترهایی که نشان دهنده شاخص‌ها هستند و روابط مسیر، با استفاده از تکنیک‌های حداقل مربعات معمولی صورت می‌گیرد. در این روش، پژوهشگر باید ابتدا ساختار مدل و روابط شاخص‌ها را مشخص کند. نرم‌افزار مورد استفاده در این پژوهش SMART-PLS است. این نرم‌افزار از روش حداقل مربعات جزئی برای ارائه مدل‌های معادلات ساختاری استفاده می‌کند. در ادامه خروجی‌های حاصل از نرم‌افزار و تحلیل آنها آورده شده است.

نمودار ۲. ضرایب مسیر مدل

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

نمودار ۳. نتایج آزمون T

قابل ذکر است ارزش t (Value-T) یا معنی دار بودن رابطه متغیرها را بر هم نشان می‌دهند. اگر مقدار T بیشتر از ۱/۹۶ باشد یعنی، رابطه مثبت وجود دارد و معنی دار است. اگر بین ۱/۹۶+ تا ۱/۹۶- باشد رابطه معناداری وجود ندارد و اگر کوچکتر از ۱/۹۶- باشد یعنی رابطه منفی دارد ولی، معنادار است. و همچنین ضرایب مسیر اگر بالای ۰/۶ باشد بدین معناست که ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد، اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشند ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشند ارتباط ضعیفی وجود دارد (چین، ۲۰۰۳). داده‌های بدست آمده از تحقیق میدانی در نرم‌افزار SMART PLS اجرا گردید و مطابق نمودارهای (۲) و (۳) نتایج فوق بدست آمد تحلیل هر یک از روابط که در واقع نشان دهنده فرضیه‌های تحقیق می‌باشد به صورت مفید و مختصر در جدول (۴) نشان داده شده است.

جدول ۴. خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیات

متغیرها	ضریب مسیر	ارزش آزمون T	سطح معناداری	میزان رابطه
پرهیز از قضاوت ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۱۰۹	۸/۰۷۷	معنادار	ضعیف
انتقاد پذیری ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۱۳۹	۸/۶۳۳	معنادار	ضعیف
عدم تبعیض ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۲۸۳	۱۷/۵۲۰	معنادار	ضعیف
عدالت کاری ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۲۵۱	۱۳/۸۳۸	معنادار	ضعیف
حفظ اسرار ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۱۳۵	۱۱/۳۲۲	معنادار	ضعیف
رعایت حرمت ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۲۱۵	۳/۵۵۱	معنادار	ضعیف
مسئولیت‌پذیری ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۱۲۳	۵/۲۱۲	معنادار	ضعیف
ارزشیابی همگام ← اخلاق حرفه‌ای تدریس	۰/۳۰۳	۱۲/۹۲۵	معنادار	متوسط

باتوجه به جدول شماره (۴) که بر پایه نتایج حاصل از آزمون فرضیات تحقیق بدست آمده است می‌توان عنوان کرد که: نتیجه حاصل از آزمون فرضیه اول با توجه به ضریب مسیر ۰/۱۰۹ و مقدار T ۸/۰۷۷، نشان می‌دهد که پرهیز از قضاوت رابطه ضعیف، مثبت و معناداری و متوسط با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. در آزمون فرضیه دوم با ضریب مسیر ۰/۱۳۹ و مقدار T ۸/۶۳۳، این نتیجه حاصل شد که انتقاد پذیری رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم با ضریب مسیر ۰/۲۸۳ و مقدار T ۱۷/۵۲۰، گواه بر این دارد که عدم تبعیض رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم با ضریب مسیر $0/251$ و مقدار $T 13/838$ ، گواه بر این دارد که عدالت کاری رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم با ضریب مسیر $0/135$ و مقدار $T 11/322$ ، گواه بر این دارد حفظ اسرار رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ششم با ضریب مسیر $0/215$ و مقدار $T 3/551$ ، گواه بر این دارد که رعایت حرمت رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. آزمون فرضیه هفتم با ضریب مسیر $0/123$ و مقدار $T 5/212$ ، گواه بر این دارد که مسئولیت‌پذیری رابطه ضعیف، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد. آزمون فرضیه هشتم با ضریب مسیر $0/303$ و مقدار $T 12/925$ ، گواه بر این دارد که ارزشیابی هماهنگ رابطه متوسط، مثبت و معناداری با اخلاق حرفه‌ای تدریس دارد.

به منظور ارزیابی روایی پژوهش از روایی سازه یا عامل استفاده شده که یکی از پرکاربردترین مقیاس‌های محاسبه چقدر روایی است و توسط روش تحلیل عاملی تأییدی محاسبه می‌شود. مقدار عامل تأییدی نشان می‌دهد که اولاً چقدر هر نشانگرها رابطه همگرایی با سازه مورد بررسی دارند. ثانیاً چقدر هر نشانگر تنها در یک سازه دارای بار عاملی بالایی است، به عبارت دیگر تحلیل عاملی تأییدی اساساً یک روش آزمون فرضیه است و این مطلب را می‌می‌آزماید که نشانگرهایی که برای معرفی سازه یا متغیرهای مکنون در نظر گرفته شده‌اند، واقعا معرف آنها هستند یا نه و همچنین مشخص می‌نمایند که نشانگرهایی که در برآورد سازه مقدار t آنها معنی دار نیست حذف شوند. این عمل جهت کاهش منابع خطا جهت پژوهش‌های آتی صورت می‌گیرد. نتایج این تحلیل در جدول شماره ۵ آورده شده است. در مدل معادلات ساختاری برای آزمون معناداری پارامترهای مدنظر در مدل از شاخص آماری t استفاده می‌شود. لذا همانطور که گفته شد، پارامترهایی که دارای مقادیر بزرگتر $1/96$ از لحاظ آماری معنادار است (سپاسی و همکاران، ۱۳۹۵).

جدول ۵. مقادیر مربوط به مدل اندازه‌گیری، در مورد زیرسازه‌های پژوهش (زیر سازه‌ها)

سازه	نشانگر زیر سازه	زیر سازه	مقدار بار عاملی	ارزش t
پرهیز از قضاوت	q1	اظهار نظر در مورد موسسه	۰/۳۵۹	۴/۷۵۷
	q2	اظهار نظر در مورد همکاران	۰/۳۴۹	۳/۶۴۶
	q3	مقایسه سطح علمی خود و همکاران	۰/۶۷۲	۱۱/۶۴۰
	q4	مقایسه آثار و تالیفات خود و دیگران	۰/۸۰۴	۲۷/۶۲۷
	q5	مقایسه سوابق تدریس خود و دیگران	۰/۵۸۹	۷/۹۴۵
	q6	مقایسه سوابق خانوادگی	۰/۹۰۱	۳۶/۴۳۱
	q7	پذیرش نکته نظرات همکاران	۰/۳۳۸	۳/۸۳۷
انتقاد پذیری	q8	پذیرش ارزیابی دانشجویان کلاس	۰/۵۰۷	۸/۴۸۰
	q9	گوش کردن به نظرات مخالف	۰/۷۹۹	۳۷/۰۹۳
	q10	اصلاح رفتار غلط پس از متوجه شدن	۰/۸۳۹	۸۰/۳۱۳
	q11	اذهان به تصمیم‌گیری‌های نادرست	۰/۵۷۱	۱۳/۵۹۲
	q12	اذهان به اشتباهات شخص	۰/۴۵۹	۹/۲۱۹
عدم تبعیض	q13	تفاوت نژادی	۰/۵۲۶	۱۳/۵۳۷
	q14	تفاوت جنسیتی	۰/۵۸۲	۲۱/۳۳۱
	q15	تفاوت جناحی	۰/۷۷۹	۴۹/۸۸۷
	q16	تفاوت مذهبی	۰/۸۴۷	۶۷/۰۸۰

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

۳۹/۲۳۹	۰/۷۶۶	تفاوت سوابق تحصیلی	q17	
۲۲/۹۹۹	۰/۷۱۷	تفاوت سنی	q18	
۱۲/۲۹۲	۰/۴۸۵	حضور به موقع در کلاس	q19	عدالت کاری
۳۳/۸۶۱	۰/۶۹۸	تشریح مسائل درسی برای تمامی دانشجویان	q20	
۶۲/۳۲۹	۰/۸۴۱	ارزیابی تمامی دانشجویان با یک شاخص منسجم	q21	
۲۹/۸۶۸	۰/۷۲۶	اعلام به موقع نمرات	q22	
۷/۷۹۲	۰/۳۵۴	رعایت سلسله مراتب سازمانی	q23	
۸/۲۸۶	۰/۴۲۱	رعایت اراستگی	q24	
۱۱/۶۴۰	۰/۵۹۶	پرهیز از آگاهی مسائل شخصی	q25	
۳۴/۱۶۷	۰/۷۲۸	عدم اعلام مسائل شخصی دانشجویان در جمع	q26	
۱۱/۶۵۴	۰/۶۰۰	عدم اعلام مسائل اساتید در جمع دانشجویان	q27	
۱۸/۴۷۷	۰/۶۴۶	عدم اعلام مسائل دانشجویان در جمع اساتید	q28	
۳/۷۶۰	۰/۲۳۹	عدم افشای مسائل موسسه	q29	
۷/۱۴۲	۰/۴۰۲	عدم تجسس در مورد دیگران	q30	
۱۰/۸۷۴	۰/۵۱۳	حفظ شان و موقعیت دانشجو	q31	رعایت حرمت
۷/۰۷۳	۰/۴۵۶	پرهیز از بیان الفاظ رکیک	q32	
۲۹/۸۳۳	۰/۷۴۹	تکریم دانشجو	q33	
۲۴/۷۰۵	۰/۶۹۷	برخورد صحیح با افراد متخلف	q34	
۵/۱۸۷	۰/۲۹۴	داشتن روحیه تحمل و بردباری وسعه صدر در برخورد با دانشجویان	q35	
۱۱/۰۶۴	۰/۴۹۹	رعایت شان بزرگان سازمان	q36	
۹۴/۴۵۳	۰/۸۸۰	توجه به مسئولیت‌های خود	q37	
۶۲/۸۷۲	۰/۸۶۲	جدی گرفتن کار	q38	مسئولیت پذیری
۷/۴۳۲	۰/۳۱۲	داشتن تعهد نسبت به انجام وظایف	q39	
۶/۲۱۳	۰/۳۶۹	انتقال اطلاعات شغلی به دیگران	q40	
۲۲/۸۸۷	۰/۶۶۲	خودداری از اتلاف وقت و کار بی‌هوده	q41	
۴/۷۴۸	۰/۲۷۸	مواظبت از وسائل کار و صرفه جویی در مصرف آنها	q42	
۲۴/۱۷۴	۰/۷۲۰	ارزیابی بر مبنای فعالیت کلاسی	q43	ارزشیابی همانگ
۳۳/۰۵۷	۰/۷۶۵	ارزیابی بر مبنای حضور مستمر و منظم	q44	
۱۸/۲۹۹	۰/۶۵۳	ارزیابی بر مبنای مقررات انضباطی	q45	
۱۹/۷۳۰	۰/۶۳۸	ارزیابی بر مبنای مشارکت در تدریس	q46	
۵/۴۷۹	۰/۲۸۵	ارزیابی بر مبنای نمرات ازمون پایانی	q47	

با توجه به نتایج جدول شماره فوق، مقادیر t گزارش شده برای هر یک از گویه‌ها مورد بررسی قرار گرفت. و نتایج تحلیل عاملی تأییدی با توجه به آماره t نشان می‌دهد که تمامی گویه‌ها مورد تایید هستند. لذا گویه‌ها برای اندازه‌گیری صفت‌های مکتون مورد مطالعه این پژوهش با ساختار عاملی و زیر بنای نظری تطابق قابل قبولی دارند.

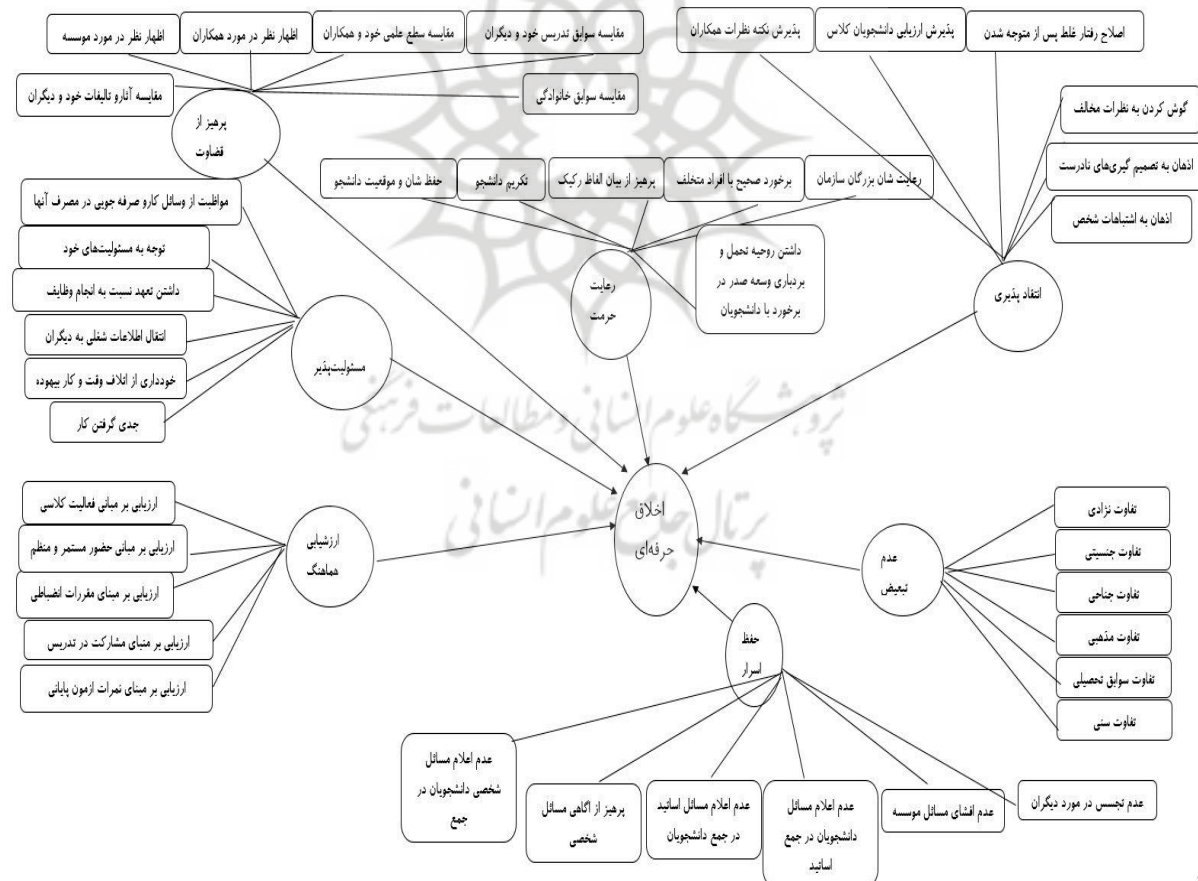
جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

یکی از معیارها برای ارزیابی برازندگی مدل، قابلیت اطمینان ترکیبی (CR) می‌باشد. این معیار برای اطمینان از ثابت بودن بخش‌های مختلف مدل اندازه‌گیری بکار می‌رود. قابلیت اطمینان ترکیبی باید بیشتر از ۰/۷۰ باشد تا سنجه‌ها قابل اطمینان باشد. همان‌طور که در جدول ۶ نشان داده شده است قابلیت اطمینان همه سنجه‌ها بالاتر از ۰/۷۰ می‌باشد.

جدول ۶: آزمون برازندگی مدل کلی

معیار	CR
پرهیز از قضاوت	۰,۷۸
انتقاد پذیری	۰,۷۵
عدم تبعیض	۰,۷۶
عدالت کاری	۰,۷۳
حفظ اسرار	۰,۷۹
رعایت حرمت	۰,۸۱
مسئولیت‌پذیری	۰,۷۴
ارزشیابی هماهنگ	۰,۷۸

با توجه به آنچه گفته شد مؤلفه‌های بسیاری برای اخلاق حرفه‌ای تدریس ذکر گردیده، لذا ما با جرح و تعدیل آن‌ها و همچنین به استفاده از صاحب‌باخبرگان به هشت مؤلفه خاص و جامع اخلاق حرفه‌ای تدریس رسیدیم که بر اساس آن‌ها یک مدل اخلاقی در تدریس ارائه گردید. مؤلفه‌های برگزیده اخلاق حرفه‌ای در زیر طبق نمودار ۴ آورده شده است.

نمودار ۴. مدل نهایی پژوهش

نتیجه‌گیری

کشور ما به‌رغم دورنمای روشن تاریخی تمدن گرانبار میراث زرین فرهنگی دینی، در افق کنونی خود نسبت به کشورهای صنعتی غرب و حتی برخی جوامع شرقی پیشرو، از وضعیتی مناسب‌شان تاریخی خود در توسعه اخلاق حرفه‌ای برخوردار نیست. این در حالی است که تاریخ فرهنگی دینی این سرزمین حامل گنج‌های گرانباری از میراث غنی خود در این مورد است، تا اینجا که پیامبر مکرم اسلام (ص) هدف محوری رسالت خود را تکمیل سجایای اخلاقی در روح و جان رفتار انسان‌ها می‌داند. اما باوجود چنین پشتوانه گذشته‌ای که اخلاق دران محور آموزش عمل، اشتغال افراد اجتماع و نقطه جوشان نیروی پویایی جامعه اسلامی و ایرانی بوده است، جامعه کنونی ما از فقدان یا نقصان دغدغه‌های اخلاقی در حرف کارکردی خود رنج می‌برد. اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از آیین‌نامه‌ها و مقرراتی است که عمل اخلاقی را برای آن حرفه مشخص خاص تعریف می‌کند و چارچوبی برای عمل قضاوت اخلاقی یا غیراخلاقی هر حرفه محسوب می‌شود.

آموزش عالی نیز نظامی حرفه‌ای است و مجموعه‌های از رفتارهای انسانی شاغلان آن در شکل‌دهی فضای اخلاقی آن نقش دارد (فراست خواه، ۱۳۸۵). اخلاق حرفه‌ای در آموزش عالی به مشخص کردن حدود و ثغور رفتارهای مناسب یا نامناسب و هدایت اعضای هیئت علمی در اجرای مسؤولیت‌های حرفه‌ای می‌انجامد (نعمتی و حسینی، ۱۳۸۹).

اساتید دانشگاه در هر کشور از جمله کشورهای اجتماعی هستند که بالاترین منزلت اجتماعی را دارند و به‌عنوان الگو و نمونه برای دانشجویان و سایر افراد جامعه به‌حساب می‌آیند. استاد نه تنها متخصص مسائل آموزشی بلکه الگو و راهنمای فراگیران و مشاوران و مشکل‌گشای پژوهشگران است. اساتید دانشگاه اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب به‌منظور تحقق اهداف آموزشی است. تأثیر شرایط و امکانات مناسب بر هیچ‌کس پوشیده نیست اما امکانات و تجهیزات بدون استاد کارایی لازم ندارد. اساتید اخلاقی با شناسایی امکانات و تجهیزات مناسب، شرایط ایده‌آلی برای رشد و نبوغ دانشجویان فراهم آورده و باعث رشد و تعالی کشور می‌گردد. در اخلاق حرفه‌ای اسلامی، ملاک نهایی اخلاق همانا خواست خداوند یعنی خیر مطلق است. مهم‌ترین اصول راهبردی که به‌منزله منشأ شکل‌گیری مؤلفه‌های کاربردی در اخلاق حرفه‌ای اسلامی محسوب می‌گردند، عبارت‌اند از: کرامت انسانی، آزادی فردی، عدالت اجتماعی که در مفهوم عام یعنی قرار دادن هر امری در جایگاه شایسته آن و امانت‌ورزی به‌صورت امانت‌داری و بینش امانت‌داری که از میان اصول گفته‌شده آخرین و مهم‌ترین اصل است. ضامن امانت‌داری در نگرش اسلامی، این بینش است که عالم همه محضر خداست. با این نگاه فرد با بصیرت ایمانی به امانت‌داری در جهان هستی مرسد و همه‌چیز، از جمله خود را امانت خداوند می‌داند. پس در مواجهه با همه‌چیز و در استفاده از همه امور، راه امانت‌داری را می‌پیماید و چنین دوراندیشی و احتیاطی تقواست. اصول منشور اخلاقی در اسلام، در همه حرفه‌ها مشترک است، ولی تفاوت حرفه‌ها در فرعیات است. بدین ترتیب، اصولی را که از منابع اسلامی به دست می‌آید، می‌توان در تمامی حرفه‌ها جاری ساخت. پس باید به اصول اخلاق به‌صورت سازمانی و ساختاریافته توجه نمود.

در مجموع باید گفت، اخلاق حرفه‌ای به‌طور عام اخلاق حرفه‌ای آموزش به‌طور خاص در بین اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان منزلتی خاص دارد. اگر خوش‌بینانه بنگریم توجه به رشد اخلاق حرفه‌ای در تدریس منجر به پرورش محیطی اخلاقی در کلاس درس خواهد شد این‌که استادی ذات انسان خوبی باشد، به‌تنهایی او را در شناسایی اهمیت اصول اخلاقی در محیط آموزشی کلاس ظرافت‌های موجود تجهیز نمی‌نماید. بنابراین ضروری است که این استعداد بالقوه به بالفعل تبدیل شود. اساتید و اعضای هیئت‌علمی از مهم‌ترین ارکان دانشگاه‌ها هستند بقای امر تدریس در دانشگاه‌ها علاوه بر تخصص علمی در رشته‌های موردنظر هر دانشگاه، به نحوه رفتار حرفه‌ای شخصی اساتید در دانشگاه‌ها بستگی دارد. لذا با توجه به تأیید فرضیات در دانشگاه پیام نور، این دانشگاه باید بتواند با توجه به مدل طراحی شده از اخلاق حرفه‌ای آن را در امر بهتر تدریس بکار برد. تا بتواند عملکرد خود را ارتقاء داده و باعث به دست آوردن مزیت رقابتی خود در بین دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی عالی شود.

جامعه‌شناسی آموزش و پرورش

منابع و مآخذ

- آراسته حمیدر ضا، جاهد، حسینعلی (۱۳۹۰). رعایت اخلاق در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی: گزینه‌ای برای بهبود رفتارها. نشریه: *نشاء علم*، شماره ۲، ص ۳۱-۴۰.
- آرین پور، مهلا و محرابی، ناهید (۱۳۹۵). الزامات و راهبردهای اخلاق حرفه‌ای در نظام آموزش. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*؛ سال یازدهم، شماره ۴، ص ۱-۷.
- اجتهادی، مصطفی (۱۳۸۱). تحلیلی بر توانمندی‌ها و کاستی‌های نظام آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران. *فصلنامه پژوهش برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، سال پنجم، شماره ۱۷، ص ۳۳-۵۸.
- بازرگان، عباس (۱۳۸۵). ارزیابی مستمر برای بهبود کیفیت دانشگاهی: نگاهی به یک دهه تجربه در نظام آموزش عالی ایران». مجموعه مقالات دومین همایش ارزیابی درونی برای ارتقای کیفیت دانشگاهی، تهران، سازمان سنجش آموزش کشور.
- بوذرجمهری، فتح‌اله، منصوریان، مهسا، هرنندی، یاسمن، بوذرجمهری حسین (۱۳۹۲). ارزیابی اخلاق حرفه‌ای اساتید دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد از دیدگاه دانشجویان این دانشگاه، *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی*، دوره هشتم، شماره ۳، ص ۴۴-۵۲.
- بیک‌زاده، جعفر و صادقی، محمد و کاظمی قلعه، روح‌اله (۱۳۸۹). اخلاق حرفه‌ای ضرورت اجتناب ناپذیر سازمان‌های امروزی. *فصلنامه عصر مدیریت*، سال چهارم، شماره ۱۷/۱۶، ص ۵۸-۶۳.
- سبحانی نژاد، مهدی؛ نجفی، حسن؛ جعفری هرنندی، رضا؛ فرمهینی فراهانی، محسن؛ (۱۳۹۳). مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان؛ دانشگاه علوم پزشکی قم. *فصلنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی (راهبردهای آموزشی)*، شماره ۲۸، ص ۳۹۹-۴۰۴.
- سبحانی نژاد، مهدی؛ نجفی، حسن؛ جعفری هرنندی، رضا؛ فرمهینی فراهانی، محسن؛ (۱۳۹۳). مولفه‌های اخلاق حرفه‌ای تدریس از دیدگاه دانشجویان؛ دانشگاه علوم پزشکی قم. *فصلنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی (راهبردهای آموزشی)*، شماره ۲۸، ص ۳۹۹-۴۰۴.
- سپاسی، سحر؛ رجب‌زاده، علی و رضایت، محیا (۱۳۹۵). طراحی مدل حسابرسی اجتماعی با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری، *دانش حسابرسی*، سال شانزدهم، شماره ۶۵، ص ۹۷-۱۱۹.
- جدیدی، هوشنگ، اسماعیلی، محسن، محمدیان نصرآبادی، سیداسماعیل، سلطانی راد، زهره، عظمی، مسعود، الماسی، فرید و عزیز، کیوان. ارزیابی وضعیت اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج در سال ۱۳۹۶. *فصلنامه تخصصی آموزش پژوهی*، سال دوم، شماره ۸، ص ۷۵-۸۵.
- فراست خواه مقصود (۱۳۸۵). اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی: جایگاه و ساز و کارهای اخلاقیات حرفه‌ای علمی در تضمین کیفیت آموزش عالی ایران. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*؛ دوره یک، شماره ۱، ص ۳-۲۷.
- قبادیان، مسلم (۱۳۹۶). مقایسه اخلاق حرفه‌ای در بین دبیران زن و مرد دوره دوم متوسطه شهر خرم‌آباد. *پژوهش‌های تربیتی*، شماره ۳۵، ص ۱-۱۹.
- ظهور، علیرضا و سلامی نژاد، طاهره (۱۳۸۱). شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمان. *پایش*، دوره ۱، شماره ۴، ص ۵-۱۳.
- موسی پور، نعمت‌اله (۱۳۸۳). مفهوم تدریس و پرسش‌های اساسی آن. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی*، سال اول، شماره ۱، ص ۴۶-۵۶.
- مطلبیفر، علیرضا؛ نوه ابراهیم، عبدالرحیم و محسن‌زاده، فرهاد (۱۳۹۰). بررسی و شناسایی نشانگرهای حرفه‌ای و اخلاقی در آموزش از نقطه نظر دانشجویان کارشناسی ارشد: یک مطالعه کیفی، *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، سال ششم، شماره ۴، ص ۱-۹.

طراحی مدل عوامل مؤثر بر اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه پیام نور غرب کشور

نجفی، حسن؛ ملکی، حسن؛ فرمهینی فراهانی، محسن و جعفری هرندی، رضا (۱۳۹۵). ارزیابی ابعاد اخلاق حرفه‌ای تدریس اعضای هیات علمی از دیدگاه دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه شاهد. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، دوره ۹، شماره ۲۱، ص ۹۳-۱۰۲.

نوریان، محمد؛ آتشک، محمد؛ سالم، صدیقه و جمشیدزاده کیاسرای، معصومه (۱۳۹۵). تاثیر متغیرهای جمعیت شناختی بر امکان‌پذیری رعایت اخلاق حرفه‌ای تدریس در دانشگاه‌ها. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، سال ۱۱/۱ شماره ۱، ص ۸۵-۹۴.

نعمتی، محمدعلی و محسنی، هدی سادات. (۱۳۸۹). *اخلاق در آموزش: عالی‌ها، مفهوم الزامات و راهبردها*. پژوهش‌نامه مرکز تحقیقات استراتژیک، شماره ۶۳، ص ۹-۴۶.

نیک نامی، مصطفی؛ کریمی، فریبا؛ (۱۳۸۸). *صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان آموزش عمومی و ارائه چارچوب ادراکی مناسب*. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، سال ششم، شماره ۲۳، ص ۱-۲۲.

Bruce Maxwell(2016) Seeking the elusive ethical base of teacher professionalism in Canadian codes of ethics. journal homepage: www.elsevier.com/locate/tate.

Boyd, D. , Lankford, H., Loeb, S. & Wyckoff, J.. (2008). *Who leaves? Teacher attrition and student achievement (Research report)*. Albany, NY: Teacher Policy Research.

Campbell, E. (2008). The ethics of teaching as a moral profession. *The Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto. Curriculum Inquiry*, 38, (4), 357-385

Clark, J. (2004). The ethics of teaching and the teaching of ethics. *New Zealand Journal of Teachers Work*. 1.(2). 80-84

Fallona, C., (2000). Manner in teaching: a study in observing and interpreting teachers' moral virtues, Available online at www.sciencedirect.com.

G. William Hill IV and Dorothy D. Zinsmeister (2004). *Becoming an Ethical Teacher* (pp.125-132).

Kocabas I, Karakose T. (2009). *Ethics in school administration. African Journal of Business Management*, Vol. 3, No. 4, pp. 126-130.

Marie-Anne Mundy, Lori Kupczynski, Joannetta D. Ellis, Robina L. Salgado (2009). Setting the standard for faculty professional development in higher education, *Journal of Academic and Business Ethics*

Pinar I. (2002). " *Research for academician value ethics*. Saint Louis University. *Journal of Business Ethics*, No, 43, Vol, 13. PP: 23-32.

Reybold D, Halx L. (2008). *Professional Integrity in Higher Education Development. Pro Quest Education Journalsn»: A Study of Administrative Staff Ethics in Student Affairs*, *Journal of College Student* pp.110-122.

Tang Keow Ngang and Tan Chan Chan(2015) The Importance of Ethics, Moral and Professional Skills of Novice Teachers, *6th World conference on Psychology Counseling and Guidance*, 14 - 16 May 2015